

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

การกระทำของมนุษย์เป็นสาเหตุสำคัญในระดับต้นๆ ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ การเข้าถึงเพื่อให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดตามมา ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยี และสภาพแวดล้อม ทั้งระยะสั้นและระยะยาว วิธีหนึ่งที่ทำได้ ในการที่จะยืดอายุของมวลสรรพสิ่งทั้งหลายให้ยืนหยัดอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลต่อไปได้ก็คือ การให้มนุษย์ได้รับการศึกษาเพื่อให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือมีความรู้คู่คุณธรรม

ความมีวินัย เป็นหนึ่งในคุณธรรม ที่วงการศึกษายพยายามที่จะปลูกฝังให้มีขึ้นในตัวผู้เรียน โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ดังที่แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545 - 2559) มีแนวนโยบายเพื่อดำเนินการ 11 ประการ ในแนวนโยบายข้อที่ 3 ระบุไว้ว่า “ปลูกฝังและเสริมสร้างศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์”

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กล่าวถึงแนวการจัดการศึกษา ตามมาตราที่ 23 (1) ว่า “การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

(1) ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตัวเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” และมาตรา 24 (6) ว่า “การจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

“(6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ”

หลักการบริหารการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Base Management : SBM) ข้อหนึ่งระบุถึงการมีส่วนร่วม (Participation) ว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) มีส่วนร่วมในการบริหาร ตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ทั้งครู

ผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน ตัวแทนศิษย์เก่า และตัวแทนนักเรียน การที่บุคคลมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จะเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและจะรับผิดชอบในการจัดการศึกษามากขึ้น

ในจุดหมายและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระบุไว้ในจุดหมายว่า “1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ว่า “ 1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2. ซื่อสัตย์สุจริต 3. มีวินัย 4. ใฝ่เรียนรู้ 5. อยู่อย่างพอเพียง 6. มุ่งมั่นในการทำงาน 7. รักความเป็นไทย 8. มีจิตสาธารณะ ” (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551)

ผลการประเมินภายนอกรอบสอง (พ.ศ.2549-2553) ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ในโรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัย ที่ผู้ศึกษาได้ศึกษาข้อมูล จำนวน 51 โรงเรียน เป็นโรงเรียนในเขตอำเภอเมือง 10 โรงเรียน ในเขตอำเภอกงไกรลาศ 19 โรงเรียน ในเขตอำเภอบ้านด่านลานหอย 6 โรงเรียน และในเขตอำเภอคีรีมาศ 16 โรงเรียน มีผลการประเมินทั้งระดับปฐมวัย และระดับประถม มาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับวินัย คือ มาตรฐานที่ 1 ในระดับปฐมวัย โรงเรียนที่มีระดับคุณภาพในมาตรฐานนี้ ตั้งแต่ระดับดีขึ้นไปเป็นลำดับแรกมีเพียง 4 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 7.84 ของจำนวนโรงเรียนที่ศึกษา ส่วนระดับประถมศึกษา โรงเรียนที่มีระดับคุณภาพในมาตรฐานนี้ ตั้งแต่ระดับดีขึ้นไปเป็นลำดับแรกมีเพียง 6 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 11.76 ของโรงเรียนที่ศึกษา นับเป็นร้อยละที่ค่อนข้างต่ำสำหรับมาตรฐานด้านผู้เรียนที่มีความสำคัญยิ่งของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดมีขึ้นในตัวผู้เรียน และยิ่งถ้าแยกรายละเอียดไปอีก 5 ประการ คือ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความกตัญญูกตเวที มีเมตตา กรุณา ประหยัด และภูมิใจในความเป็นไทย ก็จะทำให้ร้อยละของด้านความมีวินัยลดลงไปอีก

นอกจากข้อมูลที่ได้เปิดเผยปรากฏต่อสาธารณะชนดังกล่าวแล้ว ผู้ศึกษาค้นคว้ายังได้รับข้อมูลจากสื่อหลายแขนงที่ได้นำเสนอให้สังคมได้รับทราบถึงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์หลายประการของนักเรียน ตลอดถึงพฤติกรรมของนักเรียนในโรงเรียนที่ผู้ศึกษาค้นคว้าทำหน้าที่สอนอยู่ยังขาดวินัย ทั้งวินัยในตนเองและวินัยต่อสังคม ทั้ง ๆ ที่ทุกสถานศึกษาได้พยายามดำเนินการตามนโยบาย และมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ตรวจสอบประเมินผลอย่างเป็นระบบ แต่ก็ยังไม่สามารถมองเห็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนในด้านความมีวินัยอย่างชัดเจน ทั้งด้วยวิธีการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา และการสะท้อนคุณภาพนักเรียนที่จบจากสถานศึกษาที่ออกไปสู่สังคมจากสื่อต่าง ๆ ผู้ศึกษาค้นคว้าเห็นว่าความมีวินัยเป็นเรื่องสำคัญที่ควรสร้างให้เกิดมีขึ้น โดยเฉพาะความร่วมมือจากผู้ปกครอง ดังนั้นผู้ศึกษา

ค้นคว้า จึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการสร้างวินัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัย เขต 1 โดยมีประเด็นในการศึกษาได้แก่การมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

1. ร่วมกำหนดนโยบายที่จะนำไปสู่กิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน
2. อุทิศเวลาเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน
3. ปฏิภิกิริยาของผู้ปกครองที่แสดงถึงความรักความเมตตา ให้ความอบอุ่น
4. ปฏิบัติต่อเด็กที่สัมพันธ์กับกิจกรรมของโรงเรียน

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในการสร้างวินัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัย เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในการสร้างวินัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัย เขต 1 โดยจำแนกตาม เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ผลการศึกษาครั้งนี้ทำให้ทราบถึงปัจจัย และความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในการสร้างวินัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัย เขต 1
2. ผลการศึกษาครั้งนี้สามารถนำไปเป็นแนวทางส่วนหนึ่งเพื่อประกอบการพิจารณาวางแผนพัฒนานักเรียนโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัย เขต 1 ในด้านความมีวินัยในตนเองได้

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
  - 1.1 ประชากรได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัย เขต 1 จำนวน 5,686 คน โดยเทียบจากจำนวนนักเรียนในปีการศึกษา 2552
  - 1.2 กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้ปกครองที่ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการสร้างวินัยในตนเอง จำนวน 360 คน ได้จากการสุ่มอย่างง่ายจากผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัย เขต 1 จำนวน 78

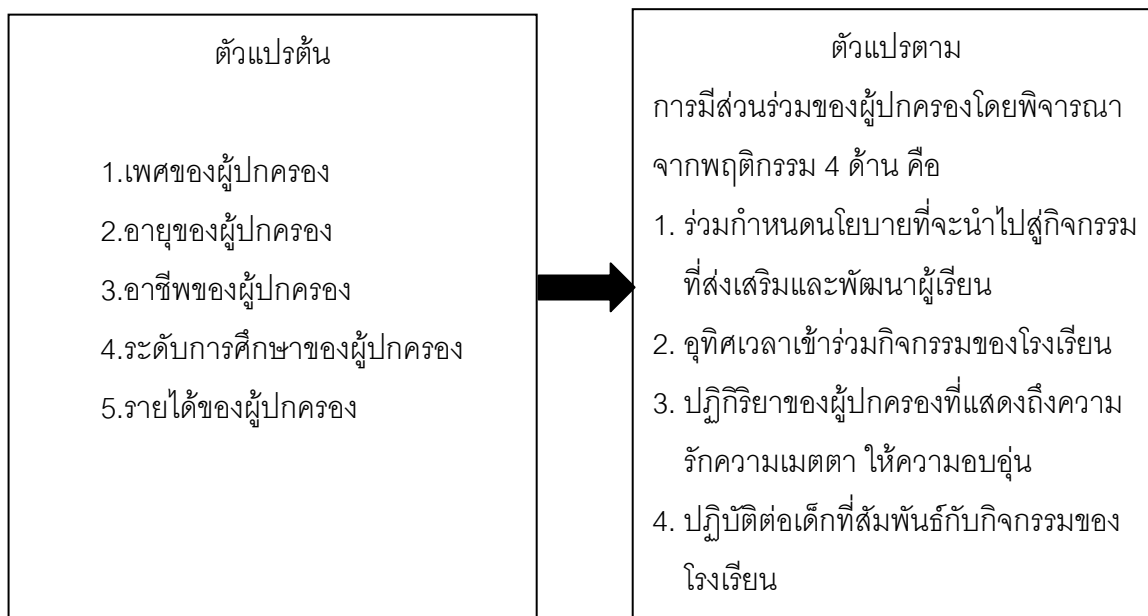
โรงเรียน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie, R.V. และ D.W. Morgan ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนสูงสุดในการประมาณค่าเป็นร้อยละ 5 (Krejcie , R.V. and D.W. Morgan. 1970 p. 679 -710)

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

2.1 ตัวแปรต้น (Independent Variable) ได้แก่ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในการสร้างวินัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัย เขต 1 ซึ่งประกอบด้วย 1. เพศของผู้ปกครอง 2. อายุของผู้ปกครอง 3. อาชีพของผู้ปกครอง 4. ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง 5. รายได้ของผู้ปกครอง

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง โดยพิจารณาจากพฤติกรรม 4 ด้าน คือ 1. ร่วมกำหนดนโยบายที่จะนำไปสู่กิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน 2. อุทิศเวลาเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน 3. ปฏิกริยาของผู้ปกครองที่แสดงถึงความรักความเมตตา ให้ความอบอุ่น 4. การปฏิบัติต่อเด็กที่สัมพันธ์กับกิจกรรมของโรงเรียน

กรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้า

นิยามศัพท์

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม หมายถึง องค์ประกอบอันเป็นเหตุจูงใจหรือแรงผลักดันให้เข้าไปมีบทบาทในสถานศึกษาอันเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาผู้เรียน
2. การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมได้ส่วนเสียในกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น คือการเข้าไปมีส่วนรับรู้ ช่วยเหลือ ดูแล ให้งานหรือกิจกรรมที่ต้องร่วมมือกันทำ สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์
3. ผู้ปกครอง หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่ปกครองดูแล เด็กนักเรียน ที่เข้าเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัย เขต 1
4. โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียนไม่เกิน 120 คน เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัย เขต 1
5. อาชีพ หมายถึง งานที่ทำเป็นประจำเพื่อเลี้ยงชีพ คือ การทำงานที่ก่อให้เกิดรายได้มาใช้จ่ายในครอบครัว ทั้งรายวัน รายสัปดาห์ รายเดือน หรือรายได้ตามฤดูกาล
6. ระดับการศึกษา หมายถึง การศึกษาในระบบ หรือเทียบเท่า คือ การศึกษาขั้นพื้นฐานระดับประถมได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระดับมัธยมต้น ได้แก่ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระดับมัธยมปลาย ได้แก่ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งมีระดับต่ำกว่าปริญญา และระดับปริญญา
7. รายได้ หมายถึง เงินที่ได้มาใช้จ่ายในครอบครัวของผู้ปกครอง ที่เด็กพักอาศัยอยู่ ซึ่งอาจเป็นรายปี รายเดือน รายครึ่งเดือน รายสัปดาห์ หรือรายวัน
8. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับครู หมายถึง การที่ผู้ปกครองและครูมีโอกาสได้ติดต่อ สื่อสารกัน ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารทางเดียวหรือสองทาง ทั้งทางตรง และทางอ้อม แต่ที่เน้นก็คือ การสื่อสารสองทาง หรือการมีโอกาสได้ทำกิจกรรมร่วมกัน
9. ครู หมายถึง ผู้ทำหน้าที่จัดกระบวนการเรียนการสอน บุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนทุกคน เช่นผู้บริหาร ครูประจำชั้น ครูประจำสายวิชา หรือครูที่ทำหน้าที่อื่น ๆ ที่อยู่ในโรงเรียนที่ผู้ปกครองมีเด็กเข้าไปเรียนอยู่
10. ความสัมพันธ์ในครอบครัว หมายถึง ปฏิบัติการที่ผู้ปกครองและบุตรหลานหรือเด็กในปกครองมีต่อกันและกัน ที่แสดงถึงความรัก ความเมตตา การให้ความอบอุ่น การดูแลช่วยเหลือเอาใจใส่ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เช่น การสัมผัส การใช้วาจาที่ไพเราะ การไปเที่ยวด้วยกัน การเล่าถึงปัญหาต่าง ๆ ให้ฟัง การแบ่งเบาภาระงาน เป็นต้น

11. ครอบครัว หมายถึง สถาบันพื้นฐานของสังคม ที่ประกอบด้วย สามี ภรรยา และ หมายความว่ารวมถึงลูก และเครือญาติที่อาศัยอยู่ร่วมกันในลักษณะครอบครัวขยาย

12. สภาพครอบครัว หมายถึง ชีวิตความเป็นอยู่ของเด็กนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับบุคคล สภาพแวดล้อม เช่นบิดามารดาหย่าร้าง หรือแยกกันอยู่ ฐานะความเป็นอยู่ ครอบครัวเดี่ยว ครอบครัวขยาย พฤติกรรมที่ปฏิบัติต่อเด็กในปกครองของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ลักษณะของบ้านที่อยู่อาศัย และสิ่งแวดล้อมที่บ้านเรือนของนักเรียนตั้งอยู่

13. การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การปฏิบัติต่อเด็ก โดยการให้ความรัก ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ต่อตัวเด็ก ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ให้การสงเคราะห์ด้วยปัจจัยต่าง ๆ การให้รางวัล การลงโทษ

14. การอุทิศเวลาเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน หมายถึง การสละเวลาจากภารกิจที่ตนเคยปฏิบัติอยู่ ไปเข้าร่วมทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่นอกเหนือจากงานปกติ เช่น การประชุม การจัดงาน การดำเนินงานตามโครงการต่าง ๆ เป็นต้น

15. กิจกรรมของโรงเรียน หมายถึง งานหรือโครงการที่โรงเรียนดำเนินการให้เป็นไปตามเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้เพื่อให้เด็กมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี เช่น กิจกรรมเข้าค่ายธรรมะ กิจกรรมลูกเสือ-ยุวกาชาด กิจกรรมตามโครงการบันทึกความดี กิจกรรมเยี่ยมบ้าน กิจกรรมรณรงค์ด้านยาเสพติด กิจกรรมกำจัดลูกน้ำยุงลาย กิจกรรมการออกกำลังกาย

16. การร่วมกำหนดนโยบาย หมายถึง การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในแง่มุมต่าง ๆ ให้ข้อเสนอแนะแนวทางที่จะนำไปสู่จุดหมายที่ตั้งไว้ของหน่วยงาน หรือองค์กร เกี่ยวกับแผนงาน ที่ตั้งไว้

17. ปฏิภิรยาของผู้ปกครองที่แสดงถึงความรัก ความเมตตา ให้ความอบอุ่น หมายถึง พฤติกรรมของผู้ปกครองที่แสดงออกต่อเด็กในปกครองด้วยความละมุนละไม ทั้งทางด้านการกระทำ และคำพูด ที่ออกมาจากจิตใจอย่างแท้จริง

18. การปฏิบัติต่อเด็กที่สัมพันธ์กับกิจกรรมของโรงเรียน หมายถึง การกระทำทุกอย่างทั้งทางกาย ทางวาจา ของผู้ปกครอง ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของเด็กที่ต่อเนื่อง หรือเป็นแนวทางเดียวกันกับที่ทางโรงเรียนได้อบรมสั่งสอน